

Monumentnummer*: 526083

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 10 mei 2002
Kadaster deel/nr 82697/165

Woonplaats* Breda
Gemeente* Breda
Provincie* Noord-Brabant

Locatiennaam Breda
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Breda
Sectie* B
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 7948

Omschrijving**

Inleiding

De voormalige DIENSTWONING voor een gevangenisbewaarder is samen met de vijf naastgelegen identieke dienstwoningen ontworpen in 1883 door J. F. Metzelaar bij de strafgevangenis.

Als voorbeeld gebruikte Metzelaar zijn ontwerpplannen voor de woningen voor de strafgevangenis te Arnhem. Aan de noordzijde van het terrein, buiten de ringmuur staan zes bewaarderswoningen. Op 20 februari 1883 zijn de huizen (tezamen met de strafgevangenis en de directiewoningen) aanbesteed. Zij zijn gebouwd door de aannemers A.S. Schaafsma en J. Schaafsma uit Harlingen. In juni 1886 zijn de woningen, die speciaal bedoeld waren voor het gehuwde gevangenispersoneel, opgeleverd. De oostzijde van de woning is in de zestiger jaren gedeeltelijk opgetrokken en voorzien van een nieuwe ingangspartij.

Omschrijving

De eenlaagse vrijstaande woning met zolder-etage heeft een T-vormige plattegrond onder overstekend zadeldak met houten windveren, de nok is noord-zuid gericht. De frontgevel is symmetrisch van opzet. De gevel heeft twaalf speklagen uit gele baksteen, steeds twee lagen dik. Op de beganegrond een groot venster, bestaande uit twee zesruitsschuifvensters. Hardstenen lekdorpels. Vensterpartij overspannen door segmentboog. Tussen begane grond en etage op vloerhoogte drie balkankers. Op de etage een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zesruitsschuifvenster.

Het dakoverstek met vijf consoles aan voor- en achterzijde. De oostgevel is asymmetrisch. In noordgevel een zelfde zesruitsschuifvenster als op etage frontgevel. Zuidelijk deel gevel verbouwd (heden twee bouwlagen met topgevel). Aan noordzijde aanbouw ingangspartij onder dak nieuwbouw gedeelte. Speklagen en balkankers gelijk aan frontgevel.

Waardering

De dienstwoning is van algemeen belang. Het gebouw maakt deel uit van een complex met cultuurhistorische waarden: het is van belang als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van de rechtspraak en de visie van de overheid op de omgang met gedetineerden in de late negentiende eeuw; het is van belang als bijzondere uitdrukking van de typologische ontwikkeling van uitdrukking van de ontwikkeling van de rechtspraak en de visie van de overheid op de omgang met gedetineerden in de late negentiende eeuw; het is van belang als bijzondere uitdrukking van de typologische ontwikkeling van de gevangenis met nevengebouwen, in het bijzonder de uitwerking van hetpanopticale type; het is van belang als bijzondere uitdrukking van de technische ontwikkeling van de constructies in ijzer en hout.

Het heeft architectuurhistorische waarden: het is van belang voor de geschiedenis van de architectuur en bouwtechniek vanwege de toepassing van voor de tijd geavanceerde technische mogelijkheden; het is van bijzonder belang in het oeuvre van de architecten J.F. en W.C. Metzelaar; het is van belang wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp; het is van belang wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur- en interieuronderdelen.

Het heeft ensemblewaarden: het is van belang als essentieel onderdeel van een groter geheel, de singelbebouwing en de stadsuitleg van Breda, die cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationaal belang is; het heeft bijzondere betekenis wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling van de stad en heeft tevens betekenis voor het aanzien van de stad.

Gaafheid/herkenbaarheid: het is van belang wegens de architectonische gaafheid van ex- en interieur; het is van belang wegens de architectonische kwaliteit en de samenhang van de samenstellende onderdelen (hoofd- en bijgebouwen, hekwerken, e.d.).

Zeldzaamheid: het is van belang als onderdeel van een belangwekkende en samenhangende typologische reeks van gebouwen die hiërarchisch gezien uiteenlopen van gevangenis en gerechtsgebouw tot dienstwoningen.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Ciperswoning(K)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument